

DEN KOMMUNALA LÅNESKULDEN

2022

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3	Regioner	15
Kommunsektorns ekonomi	4	Skuldens fördelning	15
Kommunsektorns investeringar	5	Låneskuld per kommun	15
Riket	5	Kommunsektorns finansiering	17
Investeringarnas fördelning	6	Kommunsektorns finansiella styrka	18
Kommuner	6	Fördjupningsavsnitt 1:	
Regioner	7	Låneskuldens utveckling	20
Investeringar per kommungrupp och län	8	Fördjupningsavsnitt 2:	
Kommungrupp	8	Grön finansiering av kommunala investeringar	23
Regioner	8	Fortsatt stark utveckling av grön finansiering	23
Län	9	Fördjupningsavsnitt 3:	
Kommuner med störst investeringsvolymer och investeringsnivåer 2021	9	Kommunsektorns skuldförvaltning	27
Kommunsektorns låneskuld	12	Appendix 1: SKR:s kommungruppsindelning	29
Riket	12		
Låneskuld per kommungrupp, region och län	13		

Om Kommuninvests rapportserie

I rapportserien ”Den kommunala låneskulden” följer Kommuninvest upp utvecklingen av kommunsektorns investeringar och skuldsättning. Rapporten är unik eftersom både investeringar och låneskuld analyseras utifrån ett koncernperspektiv. Det innebär att även verksamheter som bedrivs i företagsform inkluderas i rapportunderlaget. Koncernperspektivet är viktigt för att få en rättvisande helhetsbild av en kommuns eller regions ekonomiska och finansiella ställning, eftersom:

- En allt större del av kommunernas verksamhet bolagiseras. Till exempel har allt fler kommuner fört över sina service- och verksamhetslokaler till dotterbolag under de senaste åren.

- Kommunsektorns företag står för drygt hälften av sektorns investeringar men för huvuddelen av den externa låneskulden.

Dataunderlagen i denna rapport bygger på uppgifter som hämtats från kommunernas och regionernas egna årsredovisningar. Redovisningen släpar efter ett år i den bemärkelsen att 2022 års utgåva avser 2021 års data. Uppgifter om investeringsnivåer och låneskuld för alla kommuner och regioner finns tillgängliga för åren 2010 – 2021 på Kommuninvests hemsida, under fliken Den kommunala låneskulden 2022.

Frågor på rapportinnehållet kan ställas till:

Erik Törnblom
Tf. Forsknings- och utbildningschef
Kommuninvest
Tel: 0702 79 17 21
E-post: erik.tornblom@kommuninvest.se

Förord

Data över kommunsektorns investeringar, låneskuld och ekonomiska ställning har nu sammanställts för året 2021. Vi kan lägga ytterligare ett år präglad av coronaviruset och de restriktioner som följt i pandemins spår bakom oss. Många kommunala och regionala verksamheter var hårt pressade. Inte minst sjukvården, men även skolan och äldreomsorgen, mötte betydande utmaningar. Samtidigt var 2021 också ett år präglad av en stark ekonomisk återhämtning. Den ekonomiska återhämtningen i kombination med betydande statsbidrag i pandemins kölvatten bidrog till att det blev ännu ett år med rekordresultat i kommunsektorn. När siffrorna nu är sammanställda kan vi även konstatera att det blev ytterligare ett år av minskade investeringar och en tydlig avmattning av låneskuldens utveckling. Samtidigt tyder mycket på att det underliggande investeringsbehovet i kommunsektorn fortsatt är stort.

Det har under flera års tid varit lätt att

se molnen hopa sig. Gång på gång har flera bedömare förutspått att kommuner och regioner kommer att få svårt att få ihop intäkter som täcker kostnaderna i tillräcklig omfattning. Men gång på gång, både genom egna ansträngningar och stöttning från staten, har kommunsektorn lyckats med denna uppgift. Förvisso är skillnaden stor i ekonomiskt utfall mellan olika kommuner och regioner, men kommunsektorn som helhet har haft en god ekonomisk utveckling under senare år.

Med det sagt så är det ändå svårt att bortse från att kommunsektorn står inför betydande svårigheter under de kommande åren. Den långsiktiga demografiska utmaningen finns kvar i botten, samtidigt som inflationen ser ut att få betydande effekter på kommunernas och regionernas kostnadsutveckling på kortare sikt. Det ser ofrånkomligen ut som att ovädret nu står för dörren, men den kommunala ekonomin står åtminstone väl rustad för stormen.

Örebro i september 2022

Tomas Werngren
VD Kommuninvest

Erik Törnblom
Tf. Forsknings- och utbildningschef Kommuninvest

Kommunsektorns ekonomi

Trots att coronapandemin bet sig fast under 2021 så återhämtade sig stora delar av samhällsekonomin. Vissa branscher, framför allt hotell- och restaurangnäringarna, hade det fortsatt tufft. Men en stark generell återhämtning ledde till att fallet i BNP under 2020 återtog med god marginal. BNP växte med drygt 5 procent under 2021. Trots stora finanspolitiska stimulanser under pandemin var Maastrichtskulden¹ endast marginellt högre än innan pandemin, motsvarande 36 procent av BNP 2021 i jämförelse med 35 procent 2019. Denna nivå ligger i linje med skuldankaret i det finanspolitiska ramverket, och är mycket låg även ur ett internationellt perspektiv.

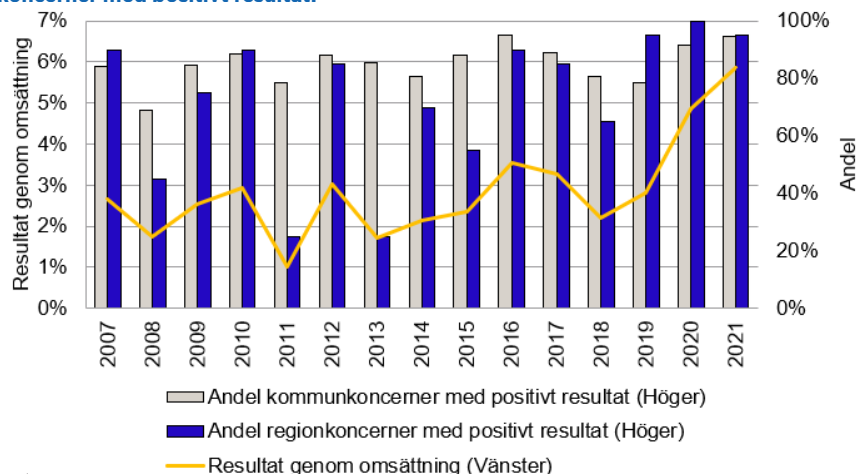
Den starka ekonomiska återhämtningen, i kombination med fortsatt generösa statsbidrag till följd av pandemin, bidrog till att kommunsektorn gjorde ett rekordresultat under 2021. Det totala resultatet i kommun- och regionkoncernerna blev 86 miljarder kronor, motsvarande 5,9 procent av den totala omsättningen. Endast sex kommunkoncerner och en regionkoncern uppvisade ett negativt resultat under 2021.

Vänds blicken framåt blir bilden betydligt dystrare. I en makromiljö med hög inflation, stigande räntor och vikande konjunktur blir den kommunala ekonomin hårt pressad. Dessutom finns den underliggande demografiska utmaningen med en ökande andel invånare över 80 år kvar. Den senaste skatteunderlags-

prognosen från SKR² visar att skatteunderlaget i reala termer förväntas växa med i snitt 0,9 procent per år 2022–2025. Jämfört med de senaste 10 årens genomsnitt på 1,7 procent innebär det en markant urholkning av kommunsektorns köpkraft. För 2023 är prognosen till och med negativ – den reella köpkraften faller med nära 2 procent. Samtidigt stiger många kostnadsposter – pensionskostnaderna väntas öka med över 30 miljarder kronor under 2023, bland annat till följd av en ökning av prisbasbeloppet.³ Även räntekostnader och driftkostnader kommer sannolikt att ta en allt större del av de kommunala intäkterna i anspråk under kommande år.

När resultatnivåerna i kommuner och regioner pressas ned till följd av vikande skatteintäkter och ökande kostnader, blir det svårare att upprätthålla en hög självfinansieringsgrad av investeringarna. Detta kan leda till en ökad försiktighet och hårdare prioritering av investeringsplanerna. Även om befolkningsprognoserna reviderats ner de senaste åren finns de underliggande investeringsbehoven i hög utsträckning kvar. Den lägre befolkningsstillväxten kan emellertid ge utrymme för att i viss utsträckning ställa om investeringsutgifterna från expansion till nödvändiga reinvesteringar i kommunal infrastruktur och fastigheter.

Figur 1: Resultat i förhållande till omsättning i kommunsektorn samt andel kommun- och regionkoncerner med positivt resultat.

Källa: Kommuninvest

1) Maastrichtskulden – den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld är ett mått på skuldsättningen i den offentliga förvaltningen. Där ingår statlig och kommunal förvaltning samt sociala trygghetsfonder (älderspensionssystemet).

2) SKR (2022a)

3) SKR (2022b)

Kommunsektorns investeringar

Riket

Kommuner och regioner ansvarar för en stor del av produktionen och finansieringen av Sveriges välfärdstjänster och utgör en central del av det svenska välfärdssystemet. Under 2021 stod kommuner och regioner för närmare tre fjärdedelar av den offentliga sektorns totala konsumtionsutgifter. Majoriteten av konsumtionsutgifterna, ungefär två tredjedelar, bekostas av kommunerna medan resterande andel bekostas av regionerna.⁴

I Tabell 1 ges en översikt av kommunernas och regionernas välfärdsåtaganden. Kommunerna har ansvar för ett stort antal verksamheter, bland annat förskola, skola, social verksamhet och äldreomsorg. Regionerna har ett mer begränsat uppdrag och ansvarar för hälso- och sjukvård, tandvård samt kollektivtrafik, kultur och regional utveckling. En betydande del av kommunsektorns verksamhet bedrivs i bolagsform. Kommuner och regioner äger tillsammans drygt 1 800 bolag som är engagerade i bland annat bostads-, fastighets- och energiförsörjning, kollektivtrafik, kultur, utbildning och turism.

Kommunsektorn ansvarar inte bara för drift av verksamheter, utan också för utbyggnad och underhåll av de anläggningstillgångar som används i verksamheterna. Dessa investeringar beskrivs ingående i detta avsnitt.

Under det senaste decenniet har Sverige upplevt en kraftig befolkningstillväxt. Sedan 2010 har Sveriges befolkning ökat med drygt en miljon människor.⁵ Denna kraftiga demografiska förändring har resulterat i en ökad efterfrågan på välfärdstjänster. Samtidigt har behovet av omfattande renoveringar av befintliga bostäder och fastigheter som byggdes under 1960- och 1970-talen ökat. Dessa två faktorer har varit starkt bidragande till kommunsektorns kraftigt ökade investeringsvolym under 2010-talet.

Investeringsvolymen i kommunsektorn har minskat de senaste två åren. 2021 minskade kommunsektorns investeringar med 4 miljarder kronor, motsvarande 2 procent, jämfört med föregående år. Det kan jämföras med att investeringsvolymerna i kommunsektorn ökat med i genomsnitt 6 procent per år sedan 2010.

Totalt uppgick kommunsektorns investeringar till 180 miljarder kronor 2021. De minskade investeringsvolymerna kan nästan helt och hållet hänföras till kommunerna, vars investeringar uppgick till 71 miljarder kronor. För de kommunala bolagen och regionkoncernerna, som låg på näst intill samma nivåer 2021 som 2020, uppgick investeringsvolymerna till 79 respektive 31 miljarder kronor.

Tabell 1: Kommunernas och regionernas uppgifter

Kommunerna		Gemensam	Regionerna	
Obligatorisk	Frivillig	Obligatorisk	Obligatorisk	Frivillig
Social verksamhet	Fritid och kultur	Kollektivtrafik	Hälso- och sjukvård	Kultur
Skolverksamhet	Teknisk service		Tandvård**	Utbildning
Plan- och byggfrågor	Energiförsörjning		Regionalt utvecklingsansvar	Turism
Miljö- och hälsoskydd	Näringslivsutveckling			
Renhållning och avfall	Byggande av bostäder			
Vatten och avlopp				
Räddningstjänst				
Biblioteksverksamhet*				
Krisberedskap				
Bostadsförsörjning				

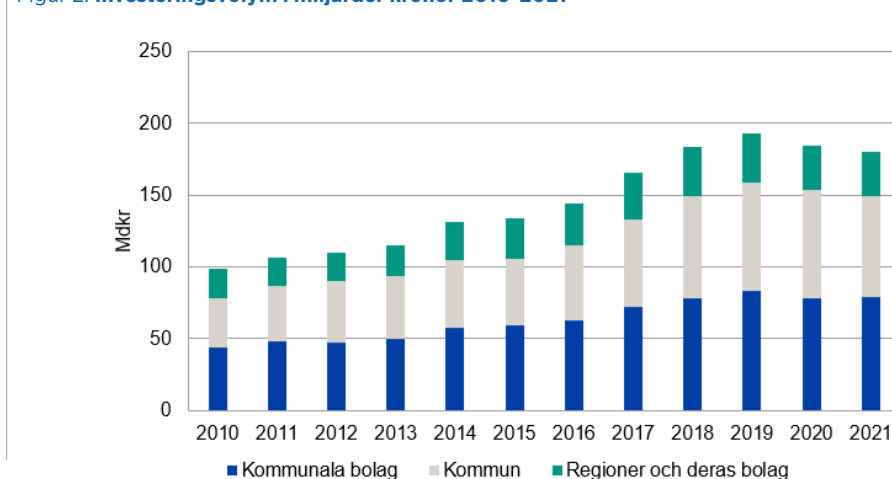
* Ett folkbibliotek i varje kommun.

** Tandvård för barn och unga upp till och med 23 års ålder.

Källa: Kommuninvest

4) SCB: Nationalräkenskaperna
5) SCB: Befolkningsstatistik

Figur 2: Investeringsvolym i miljarder kronor 2010-2021

Källa: Kommuninvest

Anledningarna till att kommunsektorns totala investeringsvolym minskar för andra året i rad är troligtvis flera. Pandemin och dess efterdyningar har sannolikt medfört utmaningar att genomföra planerade investeringar, vilket kan ha gjort att investeringsplaner förändrats eller förskjutits. Samtidigt har befolkningsframskrivningarna reviderats och befolkningen framöver förväntas inte öka i samma takt som tidigare förutspåts. Till exempel förväntas ett antal födda barn minska de kommande åren. Sådana förändringar kan ha stor påverkan på kommuner och regioners investeringsbeslut. Trots detta kvarstår ett förhållandevis stort investeringsbehov i kommunsektorn. Det handlar dels om befintliga verksamhetslokaler som behöver rustas upp, dels om kritisk infrastruktur, som exempelvis VA-anläggningar, som måste underhållas.

Investeringarnas fördelning⁶

Kommuner

Kommunkoncernernas investeringsfördelning mellan olika typer av tillgångar har varit förhållandevis stabil över tid. Av kommunkoncernernas investeringar 2021 avsåg 57 procent (51 procent för 2020) investeringar i bostäder och fastigheter. Med bostadsinvesteringar avses nyproducerade bostäder samt

värdehöjande åtgärder på befintliga bostäder. Med investeringar i fastigheter avses investeringar i andra fastigheter än bostadsfastigheter. Exempel är investeringar i äldreboenden, förskolor och skolor samt idrotts- och badanläggningar. En del kommuner äger själva eller via bolag fastigheter som i allt väsentligt finansieras med externa intäkter. Parkeringshus och industrilokaler är exempel på sådana tillgångar.

Med investeringar i infrastruktur avses bland annat gator, vägar, parker, men även hamnar och flygplatser. Totalt motsvarade infrastrukturinvesteringar 11 (20) procent av de samlade investeringarna. Investeringarna i fjärrvärme- och elproduktion samt nät och utrustning för el-, data- och telekommunikation svarade för 12 (9) procent, medan investeringar i vatten och avloppsverk, samt tillhörande ledningar uppgick till 11 (13) procent. Det finns dock svårigheter att särskilja på investeringar i energi respektive VA mot bakgrund av att dessa verksamheter ofta bedrivs gemensamt, vilket sannolikt innebär att investeringar i energiverksamhet är något överskattade, medan VA-investeringar underskattas.

Posten övrigt innehåller huvudsakligen investeringar i maskiner och inventarier, bland annat fordon, och uppgick till 8 (6) procent under 2021.

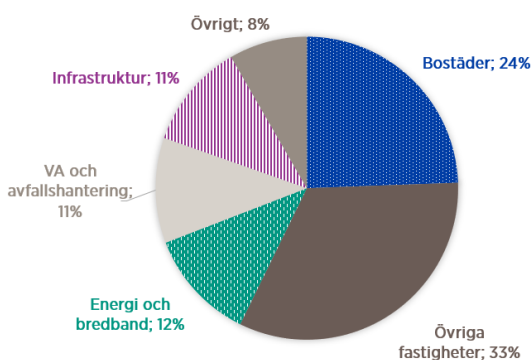
⁶) Dataunderlaget för investeringsfördelning erhålls via kommunernas och regionernas sammanställda årsredovisningar och delas upp i olika kategorier. För sammanställningen av kommunkoncernerna görs ett urval av de 50 befolkningsmässigt största kommunerna där kommunala företag och kommunalförbund inkluderas. Alla regionkoncerner, med företag och kommunalförbund, ingår i sammanställningen. Totalt inkluderas investeringar motsvarande 100 miljarder kronor av totalt 150 miljarder kronor för kommunkoncernerna och samtliga investeringar för regionkoncernerna.

Regioner

Investeringsvolymerna i regionkoncernerna var under 2021 på samma nivå som under 2020 och uppgick till total 31 miljarder kronor. Även regionkoncernernas investeringsfördelning mellan olika typer av tillgångar har varit förhållandevis stabil över tid. Dock har enskilda regioners investeringar större påverkan på den aggregerade volymerna. Investeringsutvecklingen har under lång tid påverkats av Region Stockholm, som under 2021 stod för 35 (35) procent av regionkoncernernas totala investeringar. De två övriga storstadsregionerna, Region Västra Götaland och Region Skåne, stod för 16 (18) respektive 14 (13) procent av regionkoncernernas totala investeringar.

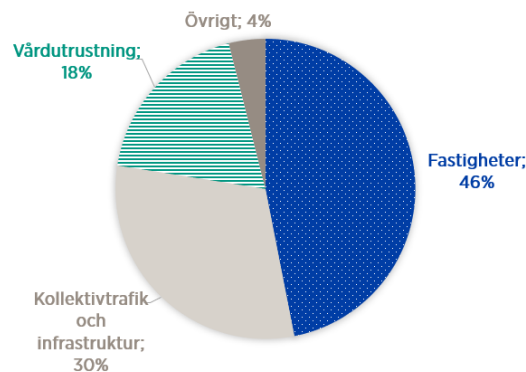
Av regionkoncernernas totala investeringar under 2021 utgjorde fastigheter 46 (40) procent. Investeringar i infrastruktur och kollektivtrafik minskade jämfört med förra året och svarade tillsammans för 30 (36) procent. Även här har Region Stockholm stor påverkan på investeringsvolymerna då de 2021 stod för totalt för 90 procent av regionkoncernernas investeringar i infrastruktur och kollektivtrafik. Investeringar i vårdutrustning och övriga investeringar uppgick till 18 (11) respektive 4 (9) procent.

Figur 3: Fördelning av investeringar i kommunkoncerner

Källa: Kommuninvest

Figur 4: Fördelning av investeringar i regionkoncerner

Källa: Kommuninvest

Investeringar per kommungrupp, regioner och län

Kommungrupp

För att möjliggöra jämförelser av kommuner tillämpas den kommungruppsindelning som utvecklats av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Indelningen grundas primärt på tätortskaraktäristika och uppdaterades senast 2017 (för mer information om indelningen se Appendix 1). Varje kommun har dock sin egen unika uppsättning av geografiska, demografiska, politiska och ekonomiska förutsättningar och det kan därför vara vanskligt att dra för långtgående och generella slutsatser om utvecklingen för enskilda kommuner med utgångspunkt från utvecklingen på kommungrupp-nivå. Spridningen mellan kommunernas investeringar inom en och samma kommungrupp är ofta större än mellan kommungrupperna.

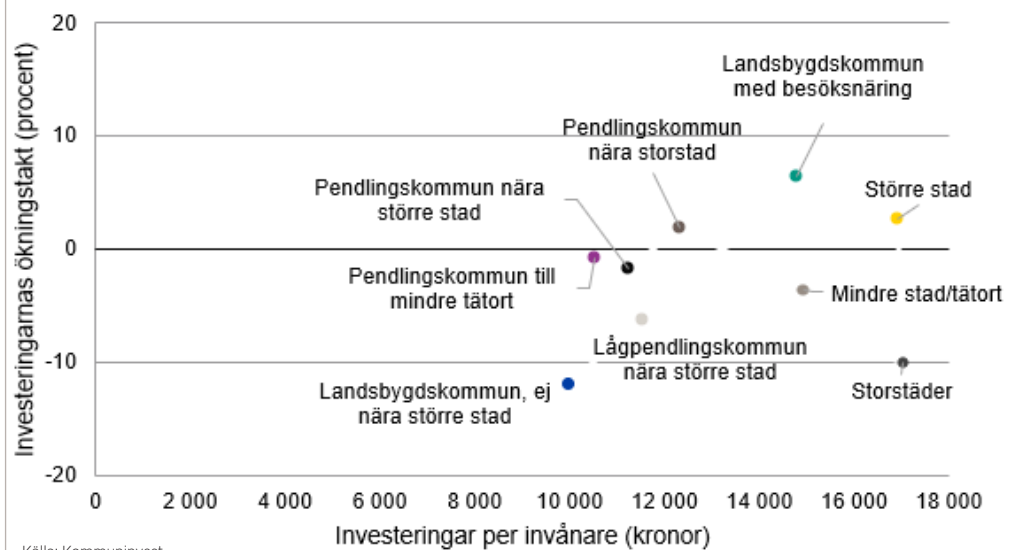
År 2021 ökade investeringsvolymerna i tre av nio kommungrupper. Den största procentuella ökningen skedde i kommungruppen

”Landsbygdskommun med besöksnäring” vars investeringsvolym ökade med drygt 6 procent. I sex av nio kommungrupper har investeringarna minskat. De största minskningarna återfinns bland ”Landsbygdskommun, ej nära större stad” och ”Storstäder” där investeringarna minskat med 12 respektive 10 procent.

Regioner

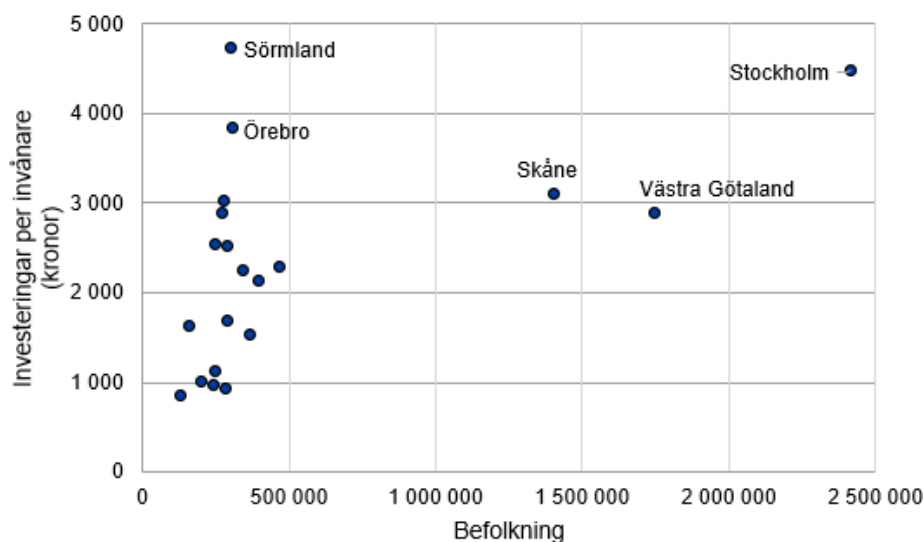
Regionernas genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 2 979 kronor per invånare 2021, vilket är på ungefär samma nivå som föregående år.⁷ Region Sörmland hade högst investeringsnivåer under 2021, 4 745 kronor per invånare. Det är främst investeringar i sjukhusfastigheter som förklarar de höga investeringsnivåerna i regionen. Även Region Stockholm och Region Örebro hade relativt höga investeringsnivåer under 2021: 4 491 respektive 3 840 kronor per invånare. I Region Stockholm var investeringarna främst kopplade till kollektivtrafik och infrastruktur medan Region Örebro i huvudsak investerat i sjukhusfastigheter.

Figur 5: Investeringar per invånare och investeringarnas ökningstakt per kommungrupp

7) Region Gotland exkluderas från sammanställningen av regioner

Figur 6: Investeringar per invånare och befolkning per region

Källa: Kommuninvest

Län

Regionala skillnader i investeringsvolym återfinns även på länsnivå, då investeringarna i regionen och länets samtliga kommuner summeras. Örebro län och Jämtlands län hade de högsta investeringsnivåerna per invånare.

I Örebro län ökade den genomsnittliga investeringsnivån per invånare med 22 procent jämfört med 2020. I nominella termer ökade investeringsvolymen mest i Örebro kommun vars investeringar dessutom utgjorde sammanlagt 50 procent av länets totala investeringsvolym.

Investeringsnivån per invånare har i procentuella termer ökat som mest i Jämtlands län. Ökningen uppgick till 63 procent jämfört med 2020. Östersunds kommun stod för den största investeringsökningen i länet, både per invånare och i nominella termer. Investeringar av Östersunds kommun motsvarade ungefär två tredjedelar av länets totala investeringsvolym.

Kommuner med de största investeringarna 2021

Investeringsvolymerna i absoluta tal följer, med några få undantag, kommunernas befolkningsstorlek. De tre kommuner som hade de största investeringsvolymerna var, precis som 2020, Sveriges största kommuner sett till befolkningen. I alla tre kommuner minskade emellertid investeringarna, både totalt och per invånare, under 2021 jämfört med 2020.

Vilka kommuner som har högst investeringsnivå per invånare varierar över tid. Det beror ofta på att stora enskilda investeringar får ett kraftigt genomslag i mindre och medelstora kommuner. Den högsta investeringsnivån per invånare återfanns, liksom tidigare år, i Kiruna. Totalt investerades 54 870 kronor per invånare 2021. Den stadsomvandling som genomförs i samband med LKAB:s utvidgning av gruvbrytningen förklarar den stora investeringsvolymen.

KOMMUNSEKTORNS INVESTERINGAR

Tabell 2: **Investeringar per län 2021 och förändring jämfört med 2020**

Län	Investeringar per invånare i kr	Investeringar per invånare (exkl. region) i kr	Investeringar i mnkr	Investeringar i mnkr (exkl. region)	Förändring sedan 2020	Förändring sedan 2020 (exkl. region)
Örebro	20 647	16 807	6 334	5 156	22%	27%
Jämtland	20 634	19 781	2 725	2 612	63%	64%
Västerbotten	20 133	17 248	5 528	4 736	-3%	-1%
Södermanland	19 855	15 110	5 992	4 560	9%	9%
Västmanland	18 811	15 785	5 248	4 403	-1%	-11%
Stockholm	18 437	13 946	44 528	33 682	-6%	-8%
Östergötland	18 111	15 814	8 507	7 428	-9%	-5%
Västra Götaland	17 866	14 973	31 173	26 126	-3%	-2%
Blekinge	17 685	16 062	2 811	2 553	26%	27%
Norrbottn	17 414	16 289	4 348	44 067	-13%	-12%
Jönköping	17 306	15 765	6 353	5 787	3%	9%
Riket	17 269	14 307	180 497	149 542	-2%	-3%
Halland	16 763	14 508	5 703	4 936	-9%	-12%
Skåne	16 502	13 392	23 143	18 781	2%	0%
Värmland	15 825	14 892	4 482	4 217	9%	8%
Dalarna	15 541	13 009	4 482	3 752	-5%	-4%
Kalmar	15 394	12 858	3 805	3 178	-3%	-4%
Gävleborg	14 375	12 693	4 137	3 653	5%	2%
Uppsala	13 354	11 222	5 275	4 433	-12%	-18%
Västernorrland	12 439	11 473	3 038	2 802	3%	0%
Kronoberg	11 794	10 776	2 398	2 191	-28%	-27%
Gotland	8 000	8 000	488	488	-7%	-7%

Källa: Kommuninvest

Tabell 3: Investeringar, totalt och per invånare

Kommunkoncern	Investeringsvolym mnkr 2021	Investeringsvolym per invånare 2021 i kr	Investeringsvolym mnkr 2020	Investeringsvolym per invånare 2020 i kr
Stockholm	16 888	17 255	19 491	19 979
Göteborg	11 876	20 213	12 729	21 832
Malmö	3 918	11 139	4 109	11 809
Linköping	3 622	21 882	4 001	24 305
Jönköping	3 271	22 782	2 934	20 600
Örebro	3 177	20 235	2 307	14 754
Västerås	3 128	19 944	3 304	21 241
Uppsala	2 616	11 010	3 264	13 958
Helsingborg	2 445	16 288	2 207	14 784
Skellefteå	2 354	32 074	2 357	32 359

Källa: Kommuninvest

Tabell 4: Kommunkoncerner med störst investeringsvolym per invånare 2021

Kommunkoncern	Investeringsvolym, kr per invånare	Miljoner kronor	Kommentar
Kiruna	54 870	1 238	Stadsomvandling
Skellefteå	32 074	2 354	Verksamhetslokaler och investeringar av energibolag
Östersund	28 087	1 807	Verksamhetslokaler
Askersund	26 235	303	Verksamhetslokaler och fastigheter
Åre	25 681	315	Verksamhetslokaler, VA
Trelleborg	24 369	1 127	Fastigheter, infrastruktur
Karlshamn	23 925	771	Verksamhetslokaler, bostäder
Oxelösund	23 393	284	Verksamhetslokaler
Nykvarn	23 300	268	Verksamhetslokaler, sporthall, VA
Jönköping	22 782	3 271	Bostäder, verksamhetslokaler, energiproduktion

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns låneskuld

Riket

Kommunsektorns självfinansieringsgrad är hög, men en del av årets investeringar behöver finansieras i form av ökad upplåning. Under 2021 ökade kommunsektorns låneskuld med 30 miljarder kronor, motsvarade 3,9 procent. Vid årets utgång uppgick den totala låneskul-

Tabell 5: Kommunsektorns låneskuld

	2019	2020	2021
Låneskuld i mdkr	729	769	799
Procentuell ökning	11,1%	5,5%	3,9%
Kommunkoncerner	651	689	719
Regionkoncerner	79	80	80
Låneskuld per invånare i kr	70 631	74 114	76 472
Andel av BNP	14,4%	15,3%	14,6%

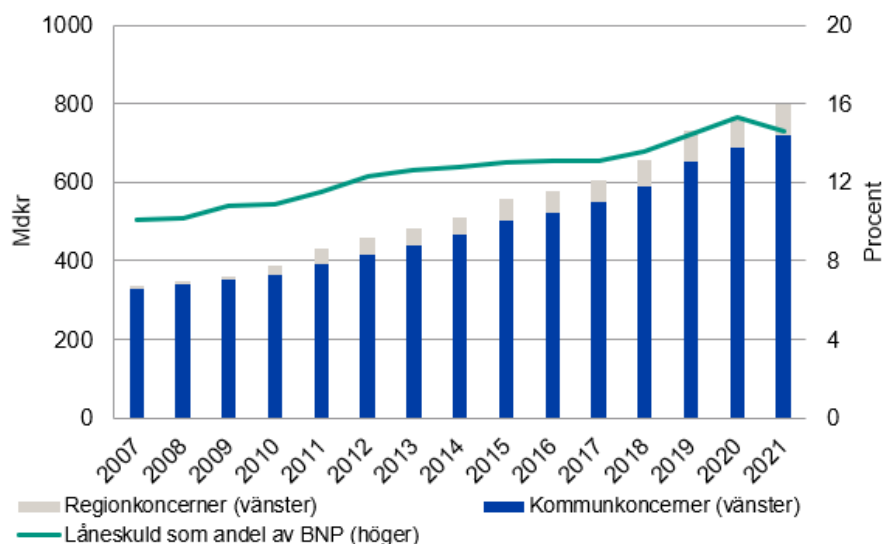
Källa: Kommuninvest och SCB

den till 799 miljarder kronor. Ökningen av låneskuldens förklaras av en skuldtillväxt i kommunkoncernerna som har ökat sin låneskuld från 689 till 719 miljarder kronor. Regionkoncernernas låneskuld var lika stor som föregående år och omfattade totalt 80 miljarder kronor.

Uppdelat per invånare uppgick låneskulden 2021 till 76 472 kronor, vilket motsvarar en ökning med 2 358 kronor jämfört med 2020. I relation till BNP har den totala låneskulden minskat, från 15,3 procent 2020 till 14,6 procent 2021. Vid utgången av 2020 var låneskuldens andel av BNP på en historisk hög nivå, vilket kan förklaras av fallande BNP under 2020 som en konsekvens av coronapandemin. Effekterna av pandemin var förhållandevis kortvariga och under 2021 ökade BNP med drygt 5 procent, vilket gjorde att även låneskuldens andel av BNP föll tillbaka. Sedan 2010 har låneskulden växt i högre takt än ekonomin som helhet. 2021 är dock det första året som låneskulden minskar som andel av BNP. I genomsnitt har ökningen varit 6,4 procent, där de senaste två åren har haft en något lägre tillväxttakt, 5,5 procent år 2020 respektive 3,9 procent år 2021.

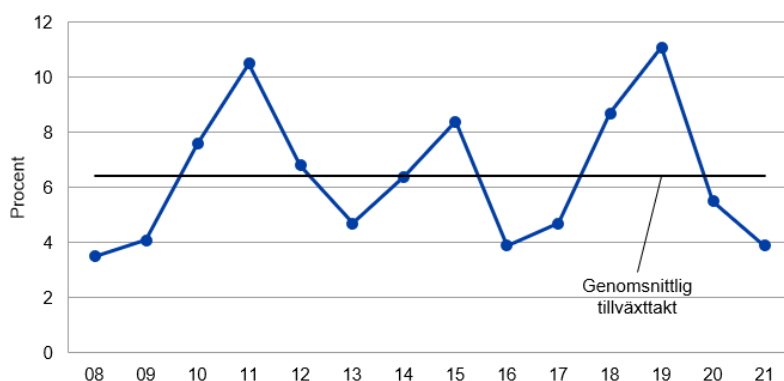
Figur 9 visar den kumulativa låneskulden bland kommunkoncerner, i procent, efter kommunernas befolkningsstorlek, från den minsta till den största kommunen. 64 procent av låneskulden återfinns hos de 50 befolkningsmässigt största kommunerna. I de 100 minsta kommunerna finns knappt 8 procent av befolkningen och 6 procent av den totala låneskulden.

Figur 7: Låneskuldens utveckling 2007-2021

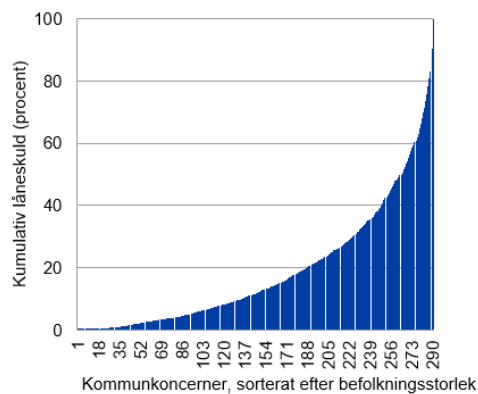
Källa: Kommuninvest

Figur 8: Låneskuldens ökningstakt 2008-2021

Källa: Kommuninvest

Figur 9: Låneskuldens fördelning över kommun-koncerner sorterat på befolkningsstorlek

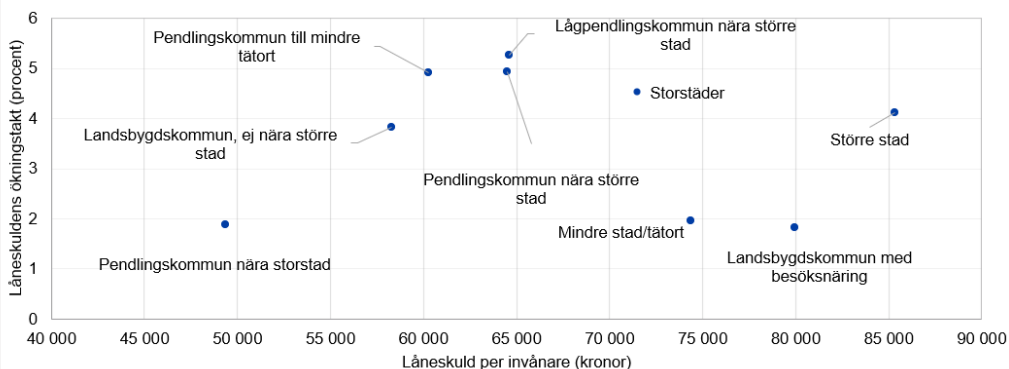

Källa: Kommuninvest

Låneskuld per kommungrupp, region och län

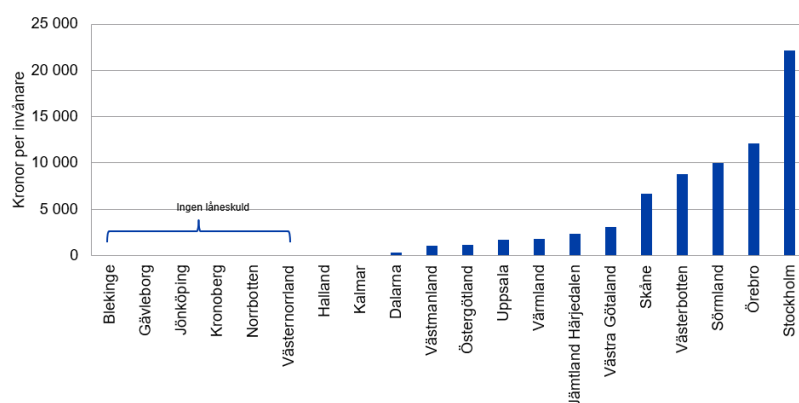
I Figur 10 illustreras spridningen mellan låneskuldens ökningstakt och låneskulden per invånare bland kommunkoncerner uppdelade i kommungrupper. Den högsta ökningstakten av låneskulden har under 2021 skett i kommungrupperna "Lågpendlingskommun nära större stad", "Pendlingskommun nära större stad" och "Pendlingskommun till mindre tätort". Låneskulden per invånare var dock som störst i kommungrupperna "Större städer" och "Landsbygdskommun med besöksnäring".

Figur 10: Låneskuld per invånare och kommungrupp samt skuldens ökningstakt

Källa: Kommuninvest

Figur 11: Låneskuld per invånare och regionkoncern

Källa: Kommuninvest

Tabell 6: Låneskuld per län 2021 och förändring jämfört med 2020

Län	Låneskuld per invånare i kr	Låneskuld per invånare (exkl region) i kr	Låneskuld i mnkr	Låneskuld i mnkr (exkl. region)	Förändring sedan 2020	Förändring sedan 2020 (exkl. region)
Örebro	107 336	95 259	32 930	29 225	5,3%	4,3%
Södermanland	93 541	83 534	28 231	25 211	12,8%	11,3%
Östergötland	91 872	90 686	43 152	42 595	1,6%	1,4%
Västerbotten	85 572	76 791	23 495	21 084	-7,6%	-7,6%
Blekinge	79 243	79 243	12 595	12 595	7,3%	7,3%
Stockholm	78 604	56 451	189 840	136 337	3,8%	6,6%
Västra Götaland	77 287	74 185	134 855	129 443	3,3%	3,1%
Uppsala	76 711	75 030	30 303	29 639	2,5%	2,4%
Riket	76 472	68 828	799 309	719 416	3,9%	4,4%
Västmanland	75 201	74 129	20 979	20 680	9,9%	11,0%
Kronoberg	74 498	74 498	15 148	15 148	3,8%	3,8%
Dalarna	73 507	73 161	21 199	21 099	2,4%	2,9%
Kalmar	73 020	72 989	18 049	18 041	5,0%	5,0%
Jämtland	72 980	70 635	9 637	9 328	3,6%	4,5%
Västernorrland	72 840	72 840	17 787	17 787	4,1%	4,1%
Jönköping	71 819	71 819	26 362	26 362	6,2%	6,2%
Skåne	70 743	64 054	99 211	89 831	6,0%	5,8%
Halland	66 562	66 548	22 647	22 643	6,8%	6,8%
Värmland	64 677	62 740	18 288	17 768	3,8%	7,2%
Norrbotten	62 669	62 669	15 648	15 648	6,3%	6,3%
Gävleborg	59 859	59 859	17 225	17 225	1,4%	1,4%
Götaland	28 327	28 327	1 728	1 728	-9,9%	-9,9%

Källa: Kommuninvest

Regioner

Regionkoncernernas totala låneskuld var oförändrad jämfört med det föregående året och uppgick 2021 till 80 miljarder kronor. Låneskulden per invånare var ojämnt fördelad mellan regionerna. Region Stockholm hade den enskilt största låneskuldsvolymer. Av den totala låneskulden för regionkoncernerna utgjorde Region Stockholms låneskuld totalt 67 procent. Tillsammans med de andra två storstadsregionerna, Skåne och Västra Götaland, uppgick lånevolymer till 85 procent av den totala låneskulden. Fördelas låneskulden per invånare ser det annorlunda ut. Region Stockholm har fortsatt den högsta låneskulden, följt av Region Örebro och Region Sörmland. Under 2021 har sju regioner ökat sin låneskuld med motsvarande 2,3 miljarder kronor samtidigt som sju regioner har minskat sin låneskuld med motsvarande 2,6 miljarder kronor. Sex regioner saknar helt låneskuld.

Skuldens fördelning

På länsnivå har, likt tidigare år, Örebro län den högsta låneskulden per invånare som totalt uppgår till 107 336 kronor per invånare. Örebro kommuns låneskuld på 17,6 miljarder står för drygt hälften av länets låneskuld. Den lägsta låneskulden per invånare återfinns i Sveriges befolkningsmässigt minsta län, Gotland, som enbart består av en kommun. Gotlands kommun har även uppgifter som i normalfallet åligger regionerna.

På länsnivå har låneskuldsvolymer ökat mest i Södermanlands län. Uppgången med närmare 13 procent drevs av ökad upplåning av Eskilstuna kommun och Region Sörmland. I Gotlands län har låneskuldsvolymer minskat med motsvarande 10 procent.

Låneskuld per kommun

I tabell 7 och 8 återfinns de kommunkoncerner som hade den högsta nominella låneskulden respektive den högsta låneskulden per in-

vånare. Det bör påpekas att jämförelserna ger en ofullständig bild av de finansiella förutsättningarna i de enskilda kommunerna eftersom skuldnivåerna inte ställs i relation till den enskilda kommunens resultat och/eller tillgångar. En hög skuldsättning indikerar vanligtvis betydande tillgångsvärden i bland annat fastigheter, bostäder och/eller energiproduktion. I praktiken innebär det att den kommun som har högst låneskuld per invånare i ett län även kan vara den kommun som har störst nettotillgångar per invånare och det starkaste kassaflödet. Även om den totala skuldnivån är intressant i sig, så är i regel förändringen av skuldnivån en mer intressant indikator på den ekonomiska utvecklingen i en kommun. Kommuner som ökar sin skuldsättning snabbt under ett antal år är ofta inne i en period med förhöjda investeringsnivåer, medan en längre period av konstant eller sjunkande låneskuld indikerar en period av lägre investeringsnivåer och finansiell konsolidering.

De tio kommunkoncerner som vid utgången av 2021 hade de högsta låneskuldsvolymer återfanns alla i toppen även under föregående år. Stockholms stad hade den högsta låneskulden. Den uppgick till 69,2 miljarder kronor och ökade med 9 procent jämfört med föregående år. Av de kommuner med högst låneskuld är den endast Linköpings kommun som minskat sin låneskuld under 2021.

Låneskulden per invånare 2021 var högst i Trollhättan, Ystad och Hammarö. Dessa kommuner har under de senaste åren befunnit sig i investeringsexpansiva perioder, vilket har resulterat i en ökad låneskuld. Bland de tio kommunerna med högst låneskuld per invånare har den, i procentuella termer, ökat mest i Ängelholm. Omfattande investeringar i bland annat verksamhetslokaler, bostäder och infrastruktur ligger där till grund för den ökade låneskulden.

Tabell 7: **Kommunkoncerner med högst låneskuld 2021**

	Låneskuld 2021 mdkr	Procentuell förändring 2021	Låneskuld i mdkr samt placering i parentes 2020	Låneskuld i mdkr samt placering i parentes 2019
Stockholm	69,2	9%	63,5 (1)	58,1 (1)
Göteborg	51,7	2%	50,8 (2)	46,8 (2)
Linköping	18,9	-7%	20,4 (3)	19 (3)
Uppsala	17,6	2%	17,4 (4)	17,8 (4)
Örebro	17,6	5%	16,7 (5)	16 (5)
Malmö	16,2	1%	16,1 (6)	15,3 (6)
Norrköping	15,3	14%	13,7 (7)	12,6 (7)
Västerås	13,6	19%	11,4 (9)	10,8 (8)
Jönköping	12,4	8%	11,4 (8)	10,4 (11)
Lund	11,6	5%	11 (10)	10,6 (9)

Källa: Kommuninvest

Tabell 8: **Kommunkoncerner med högst låneskuld per invånare 2021**

	Låneskuld i kr per invånare 2021	Procentuell förändring 2021	Låneskuld i kr per invånare samt placering 2020 i parentes	Låneskuld i kr per invånare samt placering 2019 i parentes
Trollhättan	139,3	2%	137,2 (1)	128,9 (1)
Ystad	128,2	3%	124,3 (3)	119,8 (3)
Hammarö	127,5	3%	124,3 (4)	108,3 (6)
Strömstad	121,3	0%	121,5 (6)	117,2 (10)
Linköping	114,1	-8%	123,9 (5)	116,6 (5)
Gnesta	112,7	-1%	113,6 (7)	100,1 (9)
Örebro	112,1	5%	107,1 (8)	102,5 (8)
Älmhult	111,7	10%	101,1 (12)	93,2 (13)
Nybro	111,3	7%	103,7 (9)	98,6 (11)
Ängelholm	110,5	24%	88,9 (28)	79,7 (46)

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns finansiering

Under 2021 ökade kommunsektorns låneskuld med 3,9 procent och uppgick till 799 miljarder kronor vid årets slut. Kommuninvest finansierade totalt 58 (58 procent år 2020) procent av låneskuden. Resterande del finansierades med upplåning på kapitalmarknaden via egna marknadsprogram eller via banker.⁸ Marknadsprogrammen och bankernas finansieringsandel uppgick till 30 (30) respektive 12 (12) procent av låneskuden. Sett ur ett längre perspektiv har finansieringen via Kommuninvest ökat samtidigt som finansieringen via banker minskat medan marknadsprogrammets andel varit relativt konstant. Jämfört med det föregående året har marknadsandelarna för de olika finansieringsalternativen varit oförändrade.

I Tabell 10 redovisas lånefinansieringen uppdelat på medlemskap i Kommuninvest och koncernskuldens storlek.⁹ Kommun- och regionkoncerner med medlemskap i Kommuninvest och en låneskuld upp till 6 miljarder kronor finansierade sig 2021 till 93 procent via Kommuninvest. I praktiken innebär detta att en stor andel av landets kommuner hade hela sin finansiering via Kommuninvest. Kommun- och regionkoncerner utan medlemskap i Kommuninvest finansierade huvudsakligen sin låneskuld genom upplåning på kapitalmarknaden via egna marknadsprogram. Den resterande andelen upplånas primärt via Europeiska investeringsbanken (EIB) och Nordiska investeringsbanken (NIB).

Tabell 9: **Upplåning från olika finansieringsalternativ 2015–2021**

Finansieringsalternativ		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kommuninvest	Finansiering i mdkr	251	274	308	354	407	443	461
	Marknadsandel	45%	47%	51%	54%	56%	58%	58%
Marknadsprogram	Finansiering i mdkr	173	180	193	202	217	232	242
	Marknadsandel	31%	31%	32%	31%	30%	30%	30%
Banker	Finansiering i mdkr	132	123	103	103	102	93	96
	Marknadsandel	24%	21%	17%	16%	14%	12%	12%

Källa: Kommuninvest

Tabell 10: **Finansiering 2021 utifrån låneskuldens storlek och medlemskap i Kommuninvest**

	<6 mdkr i koncernlåneskuld	>6 mdkr i koncernlåneskuld
Medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 276 st • Låneskuld: 370 mdkr • Kommuninvest: 93 % • Marknadsprogram: 1 % • Banker: 6 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 18 st • Låneskuld: 235 mdkr • Kommuninvest: 49 % • Marknadsprogram: 41 % • Banker: 9 %
Inte medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 9 st • Låneskuld: 13 mdkr • Marknadsprogram 68 % • Banker 32 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 7 st • Låneskuld: 181 mdkr • Marknadsprogram 73 % • Banker 27 %

Källa: Kommuninvest

8) Bankernas andel beräknas som en residual som även inkluderar finansiell leasing.

9) Procentandelarna är avrundade till närmaste heltal, vilket innebär att andelarna inte nödvändigtvis summerar till 100 procent.

Kommunsektorns finansiella styrka

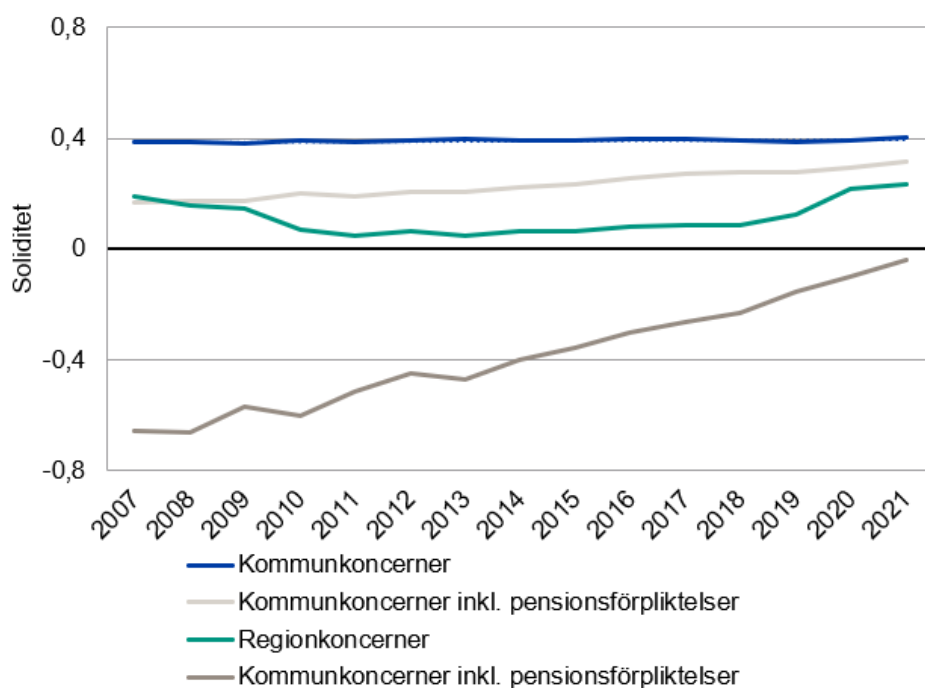
Den tillgångsmassa som kontinuerligt byggs upp genom kommunsektorns investeringar kan finansieras med eget kapital eller lånade medel. Soliditet är ett finansiellt nyckeltal som speglar relationen mellan eget kapital och tillgångar. Soliditet beräknas genom att dividera det egna kapitalet med balansomslutningen. Ofta kan detta helhetsmått vara det mest lämpliga sättet att beskriva kommuner och regioners långsiktiga finansiella styrka, då det tar hänsyn till tillgångsmassans uppbyggnad över tid.

I Figur 12 illustreras soliditetutvecklingen i kommunsektorn, uppdelat på kommun- och regionkoncerner, med respektive utan pensionsförpliktelser (se faktaruta på nästa sida). Över tid har soliditeten exklusive pensionsförpliktelser legat på en förhållandevis konstant nivå. Utvecklingen har varit snarlik både för kommunkoncernerna och regionkoncernerna, även om det finns en viss nivåskillnad. Om de pensionsförpliktelser som redovisas som en ansvarsförbindelse inkluderas i soliditetsberäkningarna har de senaste åren inneburit en förbättrad soliditet för både kommun- och regionkoncernerna. För regionkoncernerna

har förstärkningen av soliditeten varit tydlig, om än från negativa nivåer. Att soliditeten, inklusive pensionsförpliktelserna förbättrats i kommunsektorn beror på att pensionsskulden minskar i takt med att intjänade pensionsrätter innan 1998 utbetalas. Soliditetsutvecklingen ska även ses i ljuset av att många kommuner och regioner har befunnit sig i kraftiga investeringsperioder under det gångna decenniet.

Även om kommunsektorn som helhet uppvisar en positiv soliditetsutveckling är skillnaden mellan enskilda kommun- och regionkoncerner stor. År 2021 varierade soliditeten inklusive pensionsförpliktelser mellan -29 och 73 procent i kommunkoncernerna. Att jämföra soliditet mellan enskilda kommuner och regioner kan dock ge en missvisande bild av den relativa ekonomiska styrkan. Dolda marknadsvärden och skillnader i koncernstruktur gör det svårt att jämföra soliditeten.¹⁰ Soliditetsmättet är dessutom ett förhållandevis trögrörligt nyckeltal. På så vis är måttets utveckling och förändringsriktning över tid en viktigare indikator på finansiell styrka än soliditetsnivån i sig.

Figur 12: Låneskuld per invånare och regionkoncern

Källa: Kommuninvest

¹⁰) I exempelvis snabbväxande kommuner kan tillgångsvärdet i många fall överstiga de bokförda värdena, vilket gör att soliditetsmättet underskattar den ekonomiska styrkan. Variation i koncernstruktur är en ytterligare förklaring till att soliditeten varier mellan olika kommun- och regionkoncerner. Exempelvis kan en kommun med ett stort bostadsbolag (en kapitalintensiv verksamhet) ha en lägre soliditet, jämfört med en kommun med ett litet bostadsbolag, utan att den ekonomiska styrkan i realiteten skiljer sig.

Faktaruta: Kommunsektorns tjänstepensioner

I kommunsektorn används den så kallade blandmodellen för att redovisa åtagandet för framtida pensionsutbetalningar. Blandmodellen utgörs av en sammanslagning av två redovisningsmetoder, dels fördelningsmodellen och dels fullfonderingsmodellen.

Fördelningsmodellen innebär att pensionsutbetalningar redovisas som en kostnad och att ingen avsättning av hittills intjänade pensioner tas upp i balansräkningen. I motsats innebär fullfonderingsmodellen att hela pensionsåtagandet tas upp som en avsättning i balansräkningen. Nyintjänade pensioner tillsammans med värdesäkring av hela pensionskulden utgör en kostnad vid tillämpandet av fullfonderingsmodellen, men vid utbetalningstillfället redovisas ingen kostnad.

I samband med införandet av Lag (1997:614) om kommunal redovisning (KRL) år 1998 beslutades att pensionsförpliktelser som intjänats efter 1998 redovisas som avsättning i balansräkningen enligt fullfonderingsmodellen. Pensionsförpliktelser som intjänats före 1998 redovisas i stället som en ansvarsförbindelse enligt fördelningsmodellen.

Detta innebär att en stor del av kommunsektorns pensionsförpliktelser inte inkluderas som skuld i balansräkningen. Vid beräkning av finansiella nyckeltal, som exempelvis soliditet, kan det således finnas själ att inkludera de pensionsförpliktelser som redovisas utanför balansräkningen för att få en rättvisande bild av kommunsektorns finanser.

Låneskuldens utveckling

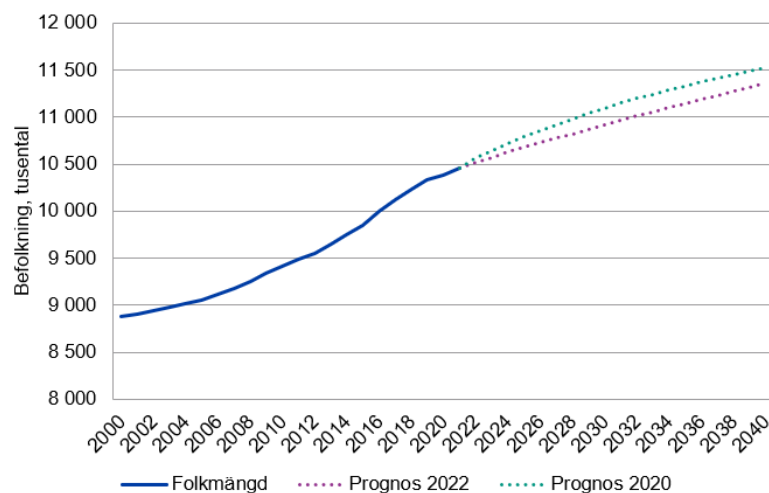
Under 2021 ökade kommunsektorns låneskuld med 3,9 procent. Detta är en förhållandevis låg tillväxttakt. Sedan 2010 har låneskulden ökat med i genomsnitt 6,4 procent. Hur låneskulden utvecklas framåt beror på flera olika faktorer, som alla relaterar till antingen investeringsbehovet de kommande åren, kostnaden för de investeringar som kommer genomföras eller resultatutvecklingen. I denna fördjupning ligger fokus på behovet av utökad välfärdkapacitet, reinvesteringar, bostadsförsörjning, egenfinansiering, räntekostnader och kostnadsutvecklingen i byggsektorn.

Likt 2020 präglades 2021 till stor del av pandemin, vilket har gjort avtryck både i kommunernas och regionernas verksamheter. Resultatet i kommunsektorn har under 2021 varit rekordhøgt och långt över det historiska genomsnittet, vilket föräntats av att skatteunderlaget återhämtat sig kraftigt under året i kombination med fortsatt höga statsbidrag till följd av pandemin. Stark börsutveckling under 2021 gav ett ytterligare resultatlyft i form av ökade finansiella intäkter i vissa kommuner och regioner. De goda resultaten

har genererat förhållandevis hög likviditet i kommunsektorn, vilket minskar behovet av lånefinansiering framöver.

Befolkningsstillväxten är ytterligare en viktig faktor som påverkar låneskuldens utveckling, främst genom att långsiktiga strukturella förändringar och kortsiktiga variationer i folkmängd har betydelse för investeringsnivån i kommunsektorn.¹¹ Även här har pandemin haft betydande effekter. Den summerade fruktsamheten i Sverige har krympt under det senaste decenniet, men stabiliserades under 2021. Under första halvåret 2022 har dock antalet nyfödda minskat kraftigt. SCB:s befolkningsframskrivningar pekar på att antalet barn (0-19 år) kommer att minska under de kommande decennierna. Behovet av fler förskolor och skolor minskar därmed. Samtidigt förväntas både antalet och andelen äldre öka i snabbare takt än den arbetsföra befolkningen, vilket kommer resultera i både en ökad försörjningsbörda och en kraftigt ökad efterfrågan på välfärdstjänster för äldre. Sammantaget förväntas befolkningen växa i lägre takt än under det senaste decenniet, men också i lägre takt än vad som tidigare

Figur 13: **Befolkning och befolkningsframskrivning 2000 - 2040**

Källa: SCB

11) Andersson Järnberg & Hultkrantz (2022).

prognosticerats. Se Figur 13.

Trots en lägre befolkningstillväxt framöver kvarstår ett betydande investeringsbehov i kommunsektorn. Bland både verksamhetslokaler och kritisk infrastruktur, som VA och elnät, finns en förhållandevis stor underhållsskuld. Stora delar av de befintliga lokalerna och infrastrukturen byggdes under 60- och 70-talen. Svenskt Vatten gör bedömningen att investeringstakten inom kommunalt VA måste öka med 40 procent under de kommande 20 åren för att tillgodose behoven av både utbyggnad och reinvesteringar.¹²

Bostäder utgör ytterligare en betydande del av kommunsektorns investeringar. Cirka 70 procent av landets kommuner uppger att de har ett underskott på bostäder 2022. Även om antalet kommuner med bostadsbrist årligen har minskat sedan 2017, är bostadsbristen kvar på förhållandevis höga nivåer.¹³

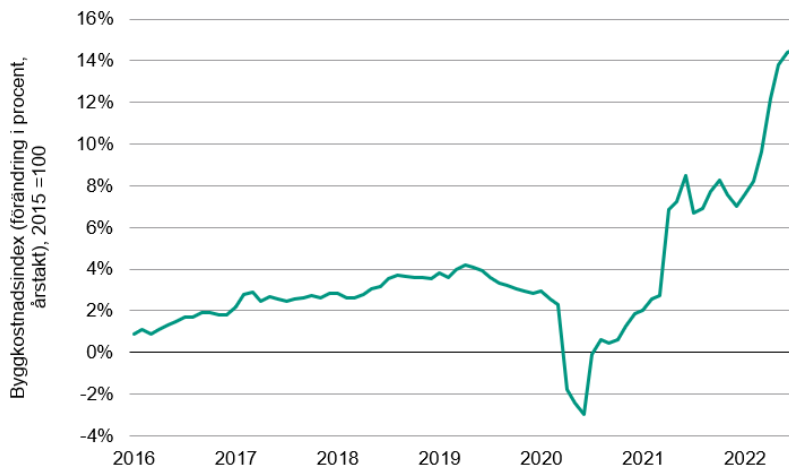
SBAB gör bedömningen att bostadsbygandet under 2022 kommer minska jämfört med 2021 och uppgå till 54 000 påbörjade bostäder. Minskningen förväntas fortsätta under 2023 för att sedan stabiliseras under 2024 och 2025 runt 46 000 påbörjade bostä-

der per år.¹⁴ Sveriges Allmännyttas förutspår i stället en ökning av nyproducerade bostäder hos sina medlemmar för både 2022 och 2023 motsvarande 7 400 respektive 8 500 bostäder. Samtidigt förväntas antalet ombyggnationer under 2022 och 2023 uppgå till motsvarande 13 000 respektive 15 000 bostäder.

Trots ett förhållandevis stort behov av investeringar i fastigheter finns det i nuläget flera faktorer som har dämpande effekt på investeringarna. Byggpriserna har ökat kraftigt under året och det råder fortsatt en viss osäkerhet kring tillgången på cement. I juli ökade byggkostnadsindex med 14,6 procent i årstakt och under första halvåret 2022 minskade antalet påbörjade flerbostadshus med 14 procent jämfört med samma period året innan.

Ytterligare en viktig omvärldsfaktor som har betydelse för låneskuldutvecklingen är inflationen och räntemiljön. Redan under andra halvåret av 2021 började prisökningarna i ekonomin ta fart. Expansiv ekonomisk politik under pandemin och omfattande störningar i de globala värdekedjorna var starkt bidragande. Rysslands anfallskrig mot Ukraina som inleddes i februari har gett ytterligare effekter

Figur 14: Byggkostnadsindex, förändring i årstakt, januari 2016 - juli 2022

Källa: SCB

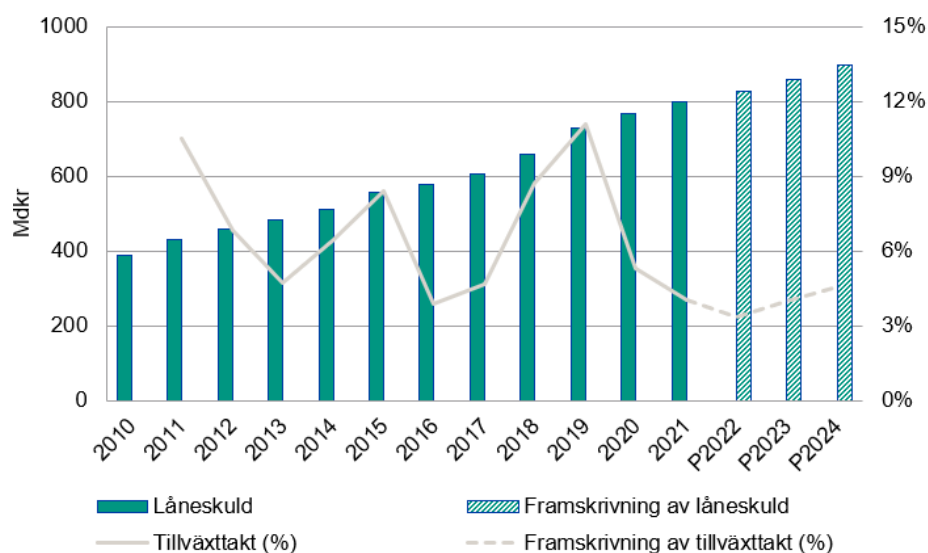
12) Svenskt vatten (2020)
13) Boverket (2022)
14) SBAB (2022)

på priserna, inte minst på energi. Riksbanken har, i linje med andra centralbanker, svarat på den ökade inflationen med räntehöjningar. Dessutom förväntas fler höjningar ske under året samtidigt som neddragningen av värdepappersköpen antas fortsätta.

Det makroekonomiska läget och osäkerheten i omvärlden gör att låneskuldens utveckling är mer svårbedömd än vanligt. Behovet av fortsatt stora investeringar kvarstår i kommunsektorn, men ökade finansieringskostnader, ökade priser på insatsvaror och höga byggkostnader ger en hämmande effekt på investeringarna på kort sikt. En fortsatt hög likviditet ger också ett lägre upplåningsbehov i det korta perspektivet. På medellång sikt kan en lägre befolkningstillväxt verka dämpande på investeringstakten. Årets framskrivning av låneskulden för de kommande tre åren visar sammantaget på en längre tillväxttakt än genomsnittet under det senaste decenniet.

Figur 15 visar att tillväxttakten för 2022 förväntas bli drygt 3 procent för att under 2023 och 2024 stiga till cirka 4 respektive 5 procent. Om den förväntade låneskuldsutvecklingen relateras till Konjunkturinstitutets senaste BNP-prognos kommer låneskuldens andel av BNP uppgå till 14,5 procent 2022 för att växa till närmare 15 procent under 2024.¹⁵

Figur 15: . Framskrivning av kommunsektorns låneskuld

15) Konjunkturinstitutet (2022).

Källa: Kommuninvest

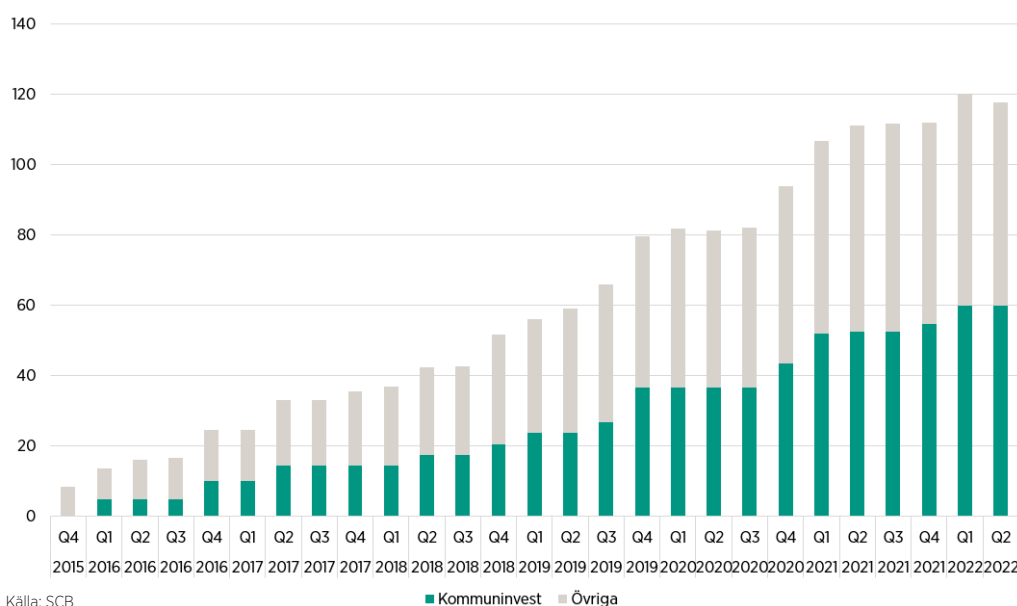
Grön finansiering av kommunala investeringar

Fortsatt stark utveckling av grön finansiering

Intresset för gröna obligationer har växt kraftigt på de globala finansmarknaderna under den senaste tioårsperioden och allt fler investerare efterfrågar hållbara placeringsoptioner. Andelen gröna obligationer på den svenska obligationsmarknaden är hög ur ett internationellt perspektiv. Under 2019 stod gröna obligationer för över 20 procent av den totala emissionsvolymen i svenska kronor. Motsvarande andel för euro och US-dollar var fem respektive en procent.¹⁶ Kommunsektorn har varit drivande i framväxten och utvecklingen av den svenska marknaden för gröna obligationer. Göteborg Stad blev i oktober 2013 första kommun i världen att emittera en grön obligation, vilken också var den första

gröna obligationen på den svenska marknaden. Året därpå emitterade Stockholms läns landsting (idag Region Stockholm), som första region, en grön obligation i syfte att finansiera omfattande investeringar i gröna utvecklingsprojekt. I slutet av 2015 introducerade Kommuninvest produkten Gröna lån och i mars 2016 emitterade bolaget sin första gröna obligation. Figur 16 visar att den utestående volymen gröna obligationer från kommunala aktörer har fortsatt växa till cirka 118 miljarder kronor vid utgången av andra kvartalet 2022. Kommuninvest gröna obligationer stod för mer än hälften av den totala volymen, motsvarande närmare 60 miljarder kronor.¹⁷ Sammanlagt har 18 kommuner, regioner och kommunala företag identifierats i sammanställningen. Se Tabell 11.

Figur 16: Utestående volym gröna obligationer från kommunsektorn

16) Riksbanken (2020)
17) Kommuninvest har emitterat gröna obligationer i svenska kronor (SEK), amerikanska dollar (USD) och euro (EUR). Per 2022-06-30 var utestående volym 36,5 miljarder SEK, 2 miljarder USD och 0,5 miljarder EUR. I figur 16 konverteras obligationerna i USD och EUR till SEK till valutakursen vid respektive emissionsdatum.

Tabell 11: Gröna emittenter i kommunsektorn

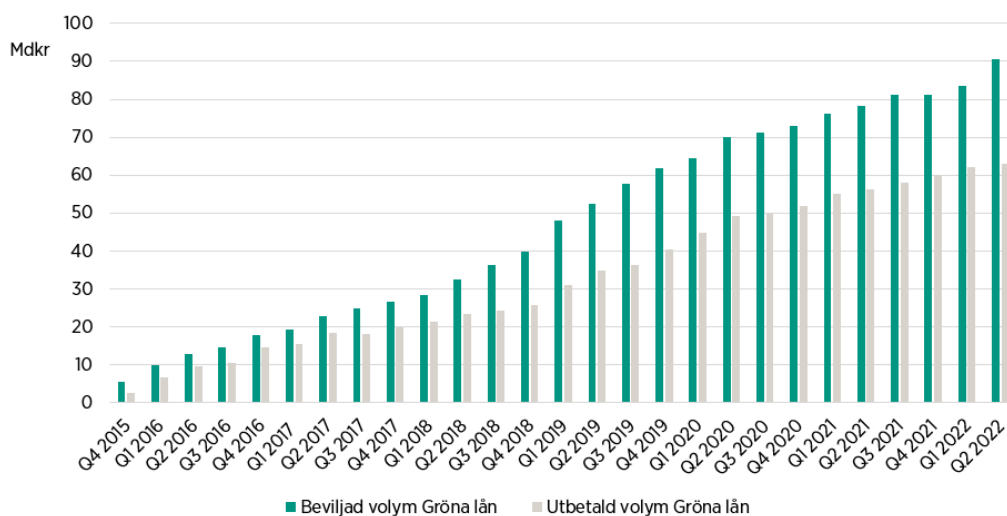
Emittent	Utestående volym 2022-06-30, mnkr	Ändamål (urval)
Kommuninvest	59 855	554 projekt i 185 kommuner och regioner inom 8 gröna projektkategorier
Göteborg stad	16 250	Energieffektivisering av bostäder och verksamhetsfastigheter, solkraftsproduktion, hållbar vattenhantering och hållbara transporter
Region Stockholm	11 700	Hållbara transporter, gröna byggnader och förnybar energiproduktion
Region Skåne	6 400	Förnybar energiproduktion (vindkraft), hållbara transporter (bland annat regionaltåg/pågatåg) och gröna byggnader (rättspsykiatriskt centrum och sjukhusbyggnader)
Örebro Kommun	5 200	Vindkraftsproduktion, gröna byggnader (nyproduktion och energieffektivisering)
Malmö stad	4 600	Gröna och energieffektiva fastigheter, hållbara transporter och hållbara hantering av vatten och avloppsvatten
Östersunds kommun	3 375	Förnybar energiproduktion (vind, vatten, sol och fjärrvärme), hållbara transporter och energieffektiva lokaler och bostäder
Lunds kommun	1 900	Förnybar energi (solkraft), energieffektiva bostäder och lokaler samt hållbara transporter (infrastruktur för spårväg)
Norrköpings kommun	1 800	Hållbara byggnader (nyproduktion bostäder och äldreboende), gatubelysning (energieffektiv) och avfallshantering
Linköpings stadshus AB (Linköping)	1 500	Gröna byggnader - kontorslokaler och friskvård
Västra Götalandsregionen	1 000	Regionens hus
Vellinge kommun	950	Förnybar energi (gaskonvertering till biogas), vatten- och avloppshantering och gröna lokaler
Lejonfastigheter (Linköping)	800	Gröna byggnader - grundskola och kontorslokaler
Nacka kommun	500	Energieffektiva lokaler och bostäder, hållbara transporter och energieffektivisering
Linköping kommun	500	Gröna byggnader - simhall
Helsingborgs kommun	500	Fossilfria transporter och förnybar energiproduktion
Tekniska Verken (Linköping)	250	Förnybar energiproduktion

Källa: Kommuninvest

Kommuninvests gröna lån

Genom Kommuninvests Gröna lån får även kommuner och regioner som inte är aktiva på kapitalmarknaden tillgång till grön finansiering. Kommuninvest hade vid utgången av andra kvartalet 2022 beviljat 554 gröna investeringsprojekt i 185 kommuner och regioner till en sammanlagd volym av 90,7 miljarder kronor, varav 63,0 miljarder kronor hade betalats ut. Det innebär att 13 procent av Kommuninvests lånestock utgörs av Gröna lån.

Figur 17: Beviljade och utbetald volym av Gröna lån från Kommuninvest¹⁸

Källa: Kommuninvest

Högst andel grön finansiering 2021 hade Region Sörmland och Region Värmland, motsvarande 100 procent av låneskulden. Även Region Uppsala, Region Västmanland, Region Skåne och Region Örebro län återfinns i Tabell 12 över de kommun- och regionkoncerner som har högst andel grön finansiering. En bidragande orsak till att så många regioner

återfinns på listan är att det på senare tid skett en betydande nybyggnation av vårdfastigheter i kombination med att regionerna generellt har lägre låneskuld än kommunerna. Bland kommunerna hade Östersund högst andel grön finansiering, motsvarande 61 procent av låneskulden. Se Tabell 12.

18) Notera att Kommuninvests gröna utlåning konsekvent överstiger den utestående volymen gröna obligationer. Det innebär att Kommuninvest kan garantera att upplåningen går till beviljade gröna investeringsprojekt.

Tabell 12: Kommuner och regioner med störst andel grön finansiering

Kommun/region	Grön finansiering, % av låneskuld, 2021 ¹⁹	Ändamål (urval)
Region Sörmland	100%	Nya sjukhusbyggnader i Nyköping, Katrineholm och Eskilstuna.
Region Värmland	100%	Grönt operationscentrum och sjukhusbyggnader vid centralsjukhuset i Karlstad
Region Uppsala	90%	Ny vårdcentral, energieffektivisering, hållbara transporter och avfallshantering
Region Västmanland	72%	Hållbara transporter - biogasbussar
Region Skåne	68%	Vindkraftsproduktion, hållbara transporter och gröna byggnader
Östersunds kommun	61%	Hållbara transporter, energieffektiva lokaler och bostäder samt förnybar energiproduktion
Vårgårda kommun	56%	Renovering och tillbyggnad av miljonprogramsfastigheter samt ny skola
Region Örebro län	54%	Gröna byggnader vid universitetssjukhuset i Örebro och Örebro universitet samt biogasbussar
Älvkarleby kommun	53%	Hållbart och energieffektivt vård- och omsorgsbonde samt flerbostadshus
Skövde kommun	50%	Gröna byggnader, vattenhantering och bioeldat kraftvärmeverk

Källa: Kommuninvest

Gröna obligationer

Gröna obligationer är räntebärande skuldebrev som möjliggör för investerare att styra sitt placerade kapital mot verksamheter som bidrar till miljö- och klimatomställningen. Det kan handla om exempelvis investeringar i förnybar energiproduktion, gröna byggnader eller klimatanpassningsåtgärder. För att främja en utveckling där alltmer kapital styrs mot långsiktigt hållbara verksamheter, i enlighet med Parisavtalet, pågår ett omfattande regelverksarbete inom EU. Bland annat antogs i juni 2020 EU:s taxonomiförordning.

Taxonomiförordningen samt dess delegerade akter skapar för första gången ett EU-gemensamt klassificeringssystem för vad som anses vara miljömässigt hållbara ekonomiska aktiviteter. Taxonomin träder i kraft under 2022 och 2023 och kommer att genomsyra många av de regelverk som påverkar finansiella aktörer och finansiell rapportering. Bland annat spelar taxonomin en viktig roll i utformningen av en gemensam europeisk standard för gröna obligationer.

19) Inkluderar gröna obligationer och Gröna lån från Kommuninvest.

Kommunsektorn investerade mer än 180 miljarder kronor under 2021 och de största investeringsområdena är verksamhets- och bostadsfastigheter, infrastruktur och energi. Investeringarnas omfattning och inriktning i kombination med finansieringsbehoven visar på möjligheten för den gröna finansieringens

andel av den totala upplåningen att öka ytterligare. Således har kommunsektorn potential att även fortsättningsvis driva på utvecklingen av såväl hållbara finansmarknader som ett hållbart samhälle.

Kommunsektorns skuldförvaltning

Efter flera år av små rörelser började marknadsräntorna stiga kraftigt i slutet av 2021. Från årsskiftet 2021/22 till halvårsskiftet 2022 steg 3M Stibor från -0,05 till 0,80 procent medan den femåriga swapräntan ökade med mer än två procentenheter från 0,71 till 2,72 procent under samma tid.

Utvecklingen på räntemarknaden innebär att de senaste tio årens kontinuerliga nedgång för genomsnittsräntan i kommunsektorn är bruten. Som framgår av Figur 19 ökade genomsnittsräntan inklusive derivat från 0,85 procent i slutet av kvartal 4 2021, vilket är den lägsta observerade räntan för kommunsektorn någonsin, till 1,02 procent i slutet av kvartal 2 2022.²⁰ Att uppgången inte är större än 17 baspunkter beror på att större delen av ränteuppgången skedde under just kvartal 2. Det innebär att det finns en viss fördröjning mellan uppgången i marknadsräntor och deras genomslag på kommunsektorns genomsnittsränta.

Stigande marknadsräntor har inte haft någon märkbar påverkan på de kommunala

låntagarnas val av kapital- och räntebindning. Den genomsnittliga kapitalbindningstiden uppgick till 2,82 år vid utgången av det andra kvartalet 2022, vilket är oförändrat i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år. Figur 20 visar att 24 procent av lånestocken förfaller inom ett år och ytterligare 18 procent inom två år. Det innebär att investeringar generellt sett finansieras med upplåning som behöver förnyas ett flertal gånger under investeringens ekonomiska livslängd.

48 procent av upplåningen per 2022-06-30 var kopplad till en rörlig räntebas, företrädesvis 3M Stibor. Många kommuner, kommunala bolag och regioner finansierar därmed sina investeringar med upplåning som har kort kapital- och räntebindning. Vissa kommunala aktörer använder sedan ränteswappar för att förlänga räntebindningen. Detta får till följd att räntebindningen på den totala upplåningen, inklusive derivat, överstiger kapitalbindningen på den underliggande finansieringen.

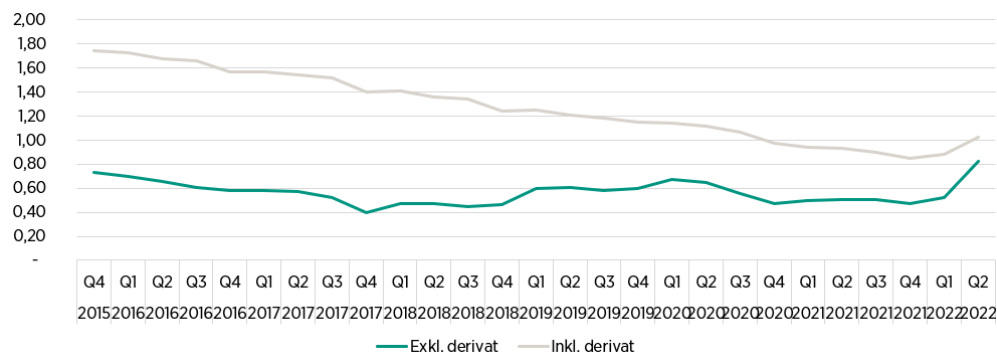
Figur 18: 3M Stibor och 5-årig swapränta 2021-07-01 till 2022-06-30

Källa: Kommuninvest

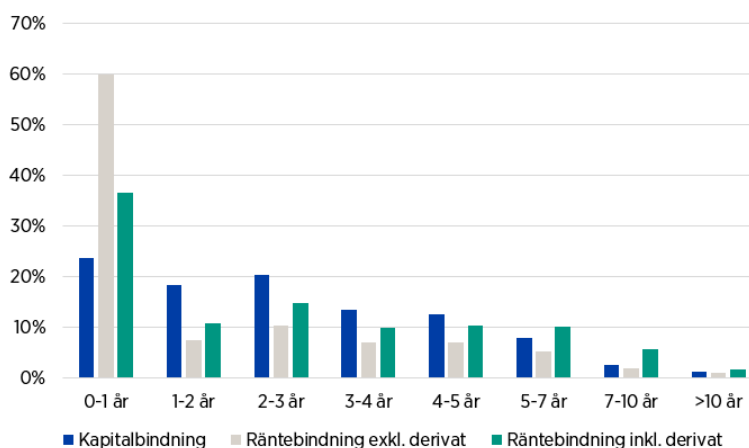
20) Uppgifterna i detta fördjupningsavsnitt bygger på Kommuninvests utlåning och affärer som kommuner, kommunala företag och regioner hade registrerat i skuldförvaltningssystemet KI Finans per 2022-06-30. Underlaget inkluderar 6 571 lån, certifikat och obligationer till ett sammanlagt belopp av 506 miljarder kronor och 1 393 finansiella derivat motsvarande 166 miljarder kronor.

Figur 19: **Genomsnittsräntan per kvartal, kv 4 2015 - kv2 2022**

Källa: SCB

Figur 20: **Kapitalbindning och räntebindning inkl. och exkl. derivat 2022-06-30**

Källa: SCB

Finansiella begrepp

Kapitalbindningstid - Återstående löptid på den befintliga upplåningen.
Räntebindningstid - Tidsperiod under vilken räntan på upplåningen och derivatinstrumenten är fast.
Ränteswap - ett derivatinstrument där två parter förbinder sig att byta ränteflöden under en förutbestämd tidsperiod. Kommunala aktörer använder i huvudsak ränteswappar för att binda räntan, dvs. betala en fast ränta under den förutbestämda tidsperioden och erhålla en rörlig ränta från motparten.

Läs mer

För den läsare som önskar fördjupa sig i kommunsektorns skuldförvaltning rekommenderas Kommuninvests digitala rapportserie Kommunsektorns skuldförvaltning. Varje kvartal uppdateras data om kommunsektorns genomsnittsränta, förfallostruktur och räntebindning. Varje kvartal publiceras även en fördjupning på ett visst tema. Det kan handla om grön finansiering, räntekänslighet, förändringar i upplåningsbeteenden eller en ränteprognos för de kommande åren.

[Rapporten återfinns på Kommuninvests.se](https://kommuninvests.se)

SKR:s kommungruppsindelning

Här är en beskrivning av SKR:s kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40 % utpendling till storstad eller storstadsnära kommun	43
B. Större städer och kommuner nära större stad	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad	52
	B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30 % ut- eller inpendling till mindre ort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.	15

Referenser

- Andersson, Linda & Hultkrantz, Lars (2022). Kommunsektorns investeringsutgifter – Sammanfattning. Kommuninvest forskningsberedning 2022. www.kommuninvest.se
- Boverket (2022). Bostadsmarknadsenkäten. www.boverket.se
- Konjunkturinstitutet (2022). Konjunkturläget juni 2022. www.konj.se
- SBAB (2021). Bomarknadsnytt – Prognos över svensk ekonomi och bostadsmarknad. www.sbab.se
- SKR (2022a). Skatteunderlagsprognos 2022-08-25 www.skr.se
- SKR (2022b). Ekonomirapporten maj 2022 www.skr.se
- Svenskt Vatten (2020). Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp – en analys av investeringsbehov 2020–2040, www.svensktvatten.se

Kommuninvest finansierar välfärd

Vi är ett kommunalt finanssamarbete som arbetar för effektiv och hållbar finansiering av bostäder, infrastruktur, skolor och sjukhus med mera. Tillsammans får vi bättre lånevillkor än var och en för sig. Sedan starten 1986 har samarbetet sparat miljardbelopp åt sina medlemmar i form av lägre räntor.

Den svenska kommunsektorn är stark, bland annat genom sin grundlagsskyddade beskattningsrätt. Detta faktum, tillsammans med medlemmarnas solidariska borgen, bidrar till att Kommuninvest får högsta kreditbetyg av både Moody's och Standard & Poor's.

280 kommuner och 14 regioner är idag medlemmar i detta frivilliga samarbete. Verksamheten ägs och styrs demokratiskt av medlemmarna som också delar på eventuellt ekonomiskt överskott. Kontoret finns i Örebro. Med cirka 600 miljarder kronor i balansomslutning är vi Sveriges sjätte största kreditinstitut.

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och regioner i samverkan

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro. Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2, Örebro.
Telefon: 010-470 87 00. Telefax: 019-12 11 98. E-post: förnamn.efternamn@kommuninvest.se
www.kommuninvest.se